כב: חומר בקודש פרק שלישי חגיגה

כלום משגיח בך. פרש"י אכל כלי שטף ישמע ספיר ויטבול ותימה היא למה ישמע בזה טפי מבאוכלים ומשקין ומי משוס דלית להו טהרה במקוה משקין מאי איכא למימר הרי יכול להשיקן ועוד כי מקקינן דמטבלינן להו ואי לצורכן למה יטבול להו טפי מכלי חרס אלא נראה לפרש כלום משגיח בך לפיכך לא ישאול לעולם אכל לא על כלי שטף שיאמלם מהם ולעולם טמאין לחברים:

טמא מת הזאה ג' ושביעי.

נהי דלעיל דקאמר כי שיילינן מטבילין [1]ודנפלה מעפורת ממנו ובנגעים כותים (נדה דף לג: ופס) שבבל וארם אכנגי חבר דלא טמאו אלא משוס עם הארץ ולא מישינן אטומאת מת כיון דלא שכיחי לא גזרינן ליה:

ואטבילה לא מהימני והתניא נאמן עם הארץ

לומר בו'. פרש"י כיון דאמר השואל ממנו צריך להטביל אלמא לא מהימן אטבילה וקשיא להר"ר אלחנן מאי פריך ליה מממני' דנאמן אטומאת מת הא ע"כ לא קאמר השואל צריך להטביל רק טומאת ערב אבל טומאת ז' לא קאמר דבלי ז' לא מושלי אינשי כדמסיק ותירץ מורי דקאי אהא דקאמר נהדרו ב"ה לב"ש דטבילין לכלים ומסיק דלא דמי דכיון דטומאת בית שמאי מעטם שאין כלי חרס מגיע אטומאת אהל א"כ בעי הזאה ג' וז' ואם נשמעם בכליהם נאמן שהם נאמנים להגיל על הכל שלא נטמאו נמת ואמטו להכי פריך אטבילה טמא מת לטהרת כליו בטבילה ממגע טמא מת דקאמרת שבשאר טומאות מטבילין לפי שהוא טומאת ערב אבל הכא בעי הזאה לכך לא אהדרי מו ב"ה לב"ש דלא מהני מידי טבילה לדברי ב"ש דמישין בכלים שלא הגיל עם הארץ אותו מטומאת אהל ולהכי פריך לממרא דלא מהימן לומר שהגילם מאהל והא תניא נאמן כו':

מתוך חומר שהחמרת עליו בתחלתו הקלת עליו

בסופו. פירש רש"י תחילתו הזאתו סופו טבילה ולא יצטרך עוד לחזור ולטבול וי"ע דיליף מק"ו מה כלים שאין נאמן על טבילתן נאמן על הזאתן גופו שנאמן על טבילתו אינו דין שנאמן על הזאתו ואמר מורי דעד כאן לא מהימן בהזאת כלים אלא כשבא לפניו ואמר שלא נטמאו נמת דלא שכיח אבל אם בא להזות אינו נאמן אפי' בלא גופו ותניא נמי הכי בתוספתא ע"ה שבא להזות מזין עליו ועל כליו אחר ג' ימים י"מ תחילתו בא להזות סופו אומר הזימי אף היה להם למיגרס טהרת מת ואילו בתוספתא תניא טבילת מת:

כלי שנטמא אחוריו במשקין.

דמדאוריית' אין אוכל ומשקה מטומא כלי וכנגן הוא דגזור משוס משקה זב וחבר כדאיתא בנדה (דף ז:) ועבוד ביה רבנן היכירא לגניה כי היכי דלא ליסרוף עליה תרומה וקדשים כדאמרינן פרק אלו מומין (בכורות דף לח. ופס): **מקום** שנקיי הדעת צובעין. פרש"י חוקקין בשולי הקערה בית קיבול והגובה סביב ונותנין בתוך הקיבול חומץ וחרדל והקשה הר"ר אלחנן א"כ לתרומה טמאה כולה כיון דאיטמי המקק מי גרע מתוך תוכו ולריך לחוקק ולומר דהכי פי' המתני' אחוריו ותוך הכיטה אם נטמא אחוריו לא נטמא תוכו וביתם הכיטה נטמא תוכו וביתם הכיטה נטמא אחוריו א"כ לפירוש זה רב יהודה אמר שמואל ורב אמי חלוקין הן בפירוש המשנה וי"ע: ונפסקה

לעצמו טהרנו. הוא יאכלם שהרי החברים בדלין מהן וממגען ובלאו הכי מאכלו טמא: **טהרם לך ולו.** שמא תשאלנו ותשמש בו: **אשה לשה בעריסה.** בעלייה זו: **כלום משגיח עליך.** לפיכך טהרו לו כ"ש אוכלין ומשקין ולכי חרס שאין להן טהרה אלא שביתן ואם כאת לאוסרן עליו לא יטמא לך אכל בכלי שטף ישמע לך ויטבילנו: **מטבילין להו.** שמא הטבילם כלי בתוך כלי: **ואטבילה לא מהימני.** דאמר השואל ממנו צריך להטביל: **בגופו.** מהימן: **ופסניא.** בגיחותא: **לא הוכשרו.** לא נראו לטומאה: **חבר שבא להזות.** ואמר ראוי לקבל הזאה ראשונה שבבר עברו ג' ימים לטומאתו שהיום יום ג': **מתוך חומר שהחמרת עליו בתחילה.** כשבא לפניך להזאותיו ולא האמנתו הקלת עליו בסופו להאמינו על הטבילה לפי שהוא מזהר בטבילתו אלא יצטרך לו עוד: **כלי שנטמאו אחוריו.** כלי עץ או של מתכת דאמר שטומאין מגבן: **כמשקין.** דטומאה דרבנן היא דמדאוריית' אין אוכל ומשקה מטומא כלי שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה וגזרו חכמים שיהו משקין מטומאין כלי לפי שיש משקה שהוא אב הטומאה ומטמא כלי מן התורה כגון רוקו של זב וזיעי רגליו הלכך הואיל וטומאה זו מדברי סופרים אחוריו טמאין ושאר חשמישין שבו טהורים דעבדו רבנן היכר להודיע שטומאה זו מדבריהם ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים כך היא מפורשת במסכת נדה פ"ק): **אוגנו.** שפתו הכפולה לגד חוץ ולאוזי לתשמיש: **אוזו.** כגון אחן החכית: **וידיו.** כלי שיש לו בית יד כגון מחבת: **נטמא תוכו.** אפי' בטומאה דרבנן כולו טמא: **שלוכבו.** שאוחז בו ומושיטו לאחריס: **ויצטע לה קלי.** תרגום ואושיט לה: **נקיי הדעת.** אסתניסים: **לובנין.** מטבילין אוכלין במרדל או בחומץ שחוקקין בשולי הקערה בית קיבול לעצמו ובזבה לו סביב ונותנין שם חומץ וחרדל: **אין להן אחוריס.** אין חילוק (א) להם של אחוריס ותוך אלא משנטמא אחד מהן הכל טמא בין לקדשי המקדש בין לקדשי הגבול: **תרומה.** הגאכלת בכל גבול א"י: **דלמא.** הא קדשי גבול חולין שנעשו על טהרת קודש קאמרת. וע"י משנתך זו החזכרתי דבר ששמעתי מרבה בר אבוה רביה דרב נחמן: ונפסקה

לעצמו טהרנו אבל נטהר את הכלי שטהרתו לך ולו תניא [6]**א"ר יהושע בושני מדבריכם ב"ש אפשר** [7]**אשה לשה בעריבה** [8]**אשה ועריבה טמאין שבעה ובצק טהור** [9]**לוגין מלא משקין [לוגין] טמא טומאת שבעה ומשקין טהורין נטפל לו תלמיד אחד מתלמידי ב"ש אמר לו אומר לך טעמן של ב"ש אמר לו אמור אמר לו כלי טמא חוצץ או אינו חוצץ א"ל** [10]**אינו חוצץ כלי של עם הארץ טמא או טהור אמר לו טמא ואם אתה אומר לו טמא כלום משגיח עליך ולא עוד אלא שאם אתה אומר לו טמא אומר לך שלי טהור ושלך טמא וזהו טעמן של ב"ש מיד הלך ר' יהושע ונשתטח על קברי ב"ש אמר נעניתי לכם עצמות ב"ש ומה סתומות שלכם כך מפורשות על אחת כמה וכמה אמרו כל ימיו** [11]**הושחרו שיניו מפני תעניותיו קתני מיהת לך ולו אלמא שאלינן מינייהו** [12]**כי שיילינן מינייהו מטבלינן להו אי הכי ניהדרו להו ב"ה לב"ש כי שאלינן מינייהו מטבלינן להו** [13]**טמא מת בעי הזאה ג' וז' ומנא לז' יומי לא מושלי אינשי ואטבילה לא מהימני והתניא** [14]**נאמנין עמי הארץ על טהרת טבילת טמא מת אמר אביי ל"ק הא בגופו הא בכליו רבא אמר אידי ואידי בכליו ולא קשיא הא דאמר מעולם לא הטבלתי כלי בתוך כלי והא דאמר** [15]**הטבלתי אבל לא הטבלתי בכלי שאין בפיו כשפופרת הגוד והתניא** [16]**נאמן. עם הארץ לומר פירות לא הוכשרו אבל** [17]**אינו נאמן לומר פירות הוכשרו אבל לא נטמאו ואגופו מי מהימן והתניא** [18]**חבר שבא להזות מזין עליו מיד עם הארץ שבא להזות אין מזין עליו עד שיעשה בפנינו שלישי ושביעי אלא אמר אביי מתוך חומר שהחמרת עליו בתחילתו הקלת עליו בסופו: [19]אחורים ותוך: מאי אחורים ותוך כדתנן** [20]**כלי שנטמא אחוריו במשקין אחוריו טמאין תוכו אוגנו אזנו וידיו טהורין נטמא תוכו כולו טמא: ובית הצביטה וכו':** מאי בית הצביטה **א"ר יהודה אמר שמואל מקום שצובטו וכן הוא אומר** [21]**ויצבט לה קלי רבי אסי א"ר יוחנן מקום שנקיי הדעת** [22]**צובעין תני רב ביבי קמיה דר"נ כל הכלים אין להם אחורים ותוך אחד קדשי המקדש ואחד קדשי הגבול א"ל קדשי הגבול מאי נינהו תרומה והתנן אחורים ותוך ובית הצביטה לתרומה דלמא לחולין שנעשו על טהרת הקודש קאמרת אדרבתן מילתא דאמר רבה בר אבוה אחת עשרה מעלות שנו כאן שש ראשונות בין לקודש בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש אחרונות לקודש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש: [23]הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקודש: קודש מאי טעמא לא** [24]**משום מעשה שהיה דאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה באחד שהיה מעביר חבית של יין קודש ממקום למקום** ונפסקה

נטמא כולו. בית הצביטה [6] פירש ר' יוחנן מקום שנקיי הדעת שותין בו והוא אצל אזן הכלי שאין דרך בני אדם ליגע בו כי ד"ך בני אדם להטות הכלי ולשתות מכנגד אזנו מפני שארחוין אותו באזניו ונקיי הדעת משנין ואין שותין ממקום שכל אדם שותה בו אלא שותין מאצל אזנו כמו שאמרנו ידין אחוריים ותוך מפורש בכלים פרק כ"ה כל הכלים יש להם אחוריים ותוך כגון הכרים והכסתות והשקין והמרצופין כו'. פי' כי הכרים והכסתות משתמשים בהן באחוריהם בשינה שישינים עליהן ומשתמשין עוד בתוכן כדרך אמתחת שמניסין בתוכן כלים אחרים או תבן וכיוצא בו וישינים עליהן. ותנן נמי כל הכלים יש להן אחוריים ותוך ובית הצביטה ר' טרפון אומר לעריבה גדולה של עץ. ר' עקיבא אומר לכוסות. ר' מאיר אומר לידים טמאות וטהורות. א"ר יוסי לא אמרו אלא לידים הטהורות בלבד. כיצד היו ידיו טהורות ואחורי הכוס טמאין ואחזו בבית

ופריק אביי כי תניא התיא דנאמן בגופו וכי אמרינן דאינו נאמן בכליו. רבא אמר הא והא בכליו. והא דתניא נאמן ב"ד אמר לא הטבלתי כלי בתוך כלי מעולם וכי האי שאלינן מינייהו לתרומה. אבל אם אמר הין כלי בתוך כלי הטבלתים והוה בפי הכלי רוחב כב' אצבעות שוחקות כי האי גונא לא מקבלינן מיניה אפילו בתרומה. וכדתניא נאמן ע"ה לומר פירות הללו לא הוכשרו כלל כלומר לא ניתנו עליהן מים מעולם אבל אין נאמנים לומר הוכשרו אבל לא נטמאו הכא נמי נאמן לומר לא הטבלתי כלי בתוך כלי מעולם [אבל] לומר הטבלתי כלי בתוך כלי שפיו רחב כשפופרת הגוד אינו נאמן. ואקשינן ואגופיה מי מהימן. והתניא חבר שבא להזות ואמר היום יום שלישי הוא לטומאתי מזין עליו מיד. ע"ה שבא להזות אין מזין עליו עד שיעשה שלישי ושביעי בפנינו. ופריק אביי מתוך חומר שהחמרת עליו בתחילתו שאין מזין עליו עד שיעשה שלישי

עין משפט נר מצוה

יב א ב מיי' פכ"ג מהלכות טומאת מת הלכה ד:
יג ג ד מיי' שם הלי ה:
יד ה מיי' פי"ח מהלכות פרה הלכה ח:
טו ו מיי' פי"ח מהלכות מטומאי משכב ומושב הלכה יב:
טז ז מיי' פט"ו מהלי טומאת אוכלין הלכה כ:
יז ח מיי' פי"ח מהלי פרה אדומה הלי כ:
יח ט י מיי' פרק ז מהלי אבות הטומאות הלכה ג (ז) ופי"ב שם הלי ב ופי"ג מהלכות כלים הלכה ד:
יט כ ל מיי' פרק י"ב מהלי שאר אבות הטומאה הלכה ג:

תורה אור השלם

ו. ויאמר לה בעו לעת האבל גשי הלם ואכלת מן הלחם וטבלת פתך בחמץ ותשב מצד הקוצרים ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותתר: רות ב יד

רבינו חננאל

להו ופריק התם לא יכלי למימר דמטבילין להו משום דבטומאת מת פליגי דלאו טבילתו מטהרתו אלא צריך נמי הזאה שלישי ושביעי וכלים לשבעה יומי לא מושלי. זה שהיה רבי יהושע אומר בוש אני מדבריכם ב"ש שהיו אומרים אין כלי ע"ה טהור אלא לגבי אוכלין ומשקין וכלי חרס בלבד אבל כלי ע"ה הנוגע בו טמא מכלל שהכלי עצמו טמא. נמצא אשה שלשה בכלי ע"ה האשה והכלי טמאין והבצק טהור. נמצאו דברים הללו בלא טעם וכשפירש לו אותו תלמיד ב"ש טעם ב"ש ואמר לו כי טעמן של ב"ש מפני שכל כלי ע"ה בחזקת טומאה הן ואע"פ שהן עמיד פחיל וכלי שטף בחזקת כלי מהכת וכיוצא בהן שנמצא זה הכלי כיון שהוא עמיד פחיל חוצץ בפני הטומאה אינו מציל דכיון דבחזקת טומאה הוא קיי"ל אין כלי טמא חוצץ וכי תאמר אי הכי אפילו אוכלים ומשקין נמי ליהוי טמאין. אמר לך ב"ש אוכלין ומשקין דלעצמן הוא מפני שהוא צריך לאכול אתם אם תאמר לו אינם טהורין אינו מקבל ממך שאני (אני) וכלי טהורין מכם הלכך אוכלין ומשקין דלעצמן הן שאין חבר מתארת אצל ע"ה ואינו אוכל מטעמיו ואם אוכל אתם והם טמאין דינו מסור לשמים אבל בכלים שאנו שואלים מהם חיישינן ומחזקינן להו בחזקת טומאה דע"ה לא מהימן בטהרות. חזר ר' יהושע ואמר נעניתי לכם עצמות ב"ש כו'. ומקשינן וכי ע"ה אם יאמר כי אני הטבלתי הכלים הללו אינו נאמן דאמרת כי שאלינן מיניהו מטבלינן להו. והתנן נאמנים ע"ה על טהרת טבילות טמא מת

מסורת הש"ס

ו) [תוספתא דאהלות פ"יח], ב) [אהלות פ"יח מ"ד], ג) [שם מ"מ נוקמן כו.], ד) [מיר נב.], ה) [ברכות נב. כלים פכ"ה מ"ו נדה ז: בכורות לח., ו) [עי' פירוש נכון בערוך ערך [כית] לבס], ז) [דף ז:], ח) [לעיל לבס.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אין לבס אחוריים אין חילוק של אחוריים ותוך להם אלא:

מוסף רש"י

לוגין מלא משקין. כלי חרס המלא את המשקין שבתוכו ואין מגיע כל כלי שטף, שהלגין עמאין טומאת שבעה והמשקין טהורין (לקמן כו ו.). כלי שנטמאו אחוריו. בכלי שטף קאמר אחוריו. כלי חרס אין מטמאין מגבן אחילו בטומאה לאוריתא (ברכות נב.). במשקין. אין לך משקה שאינו ראשון לטומאה. אף אם אם נגע בכמי שאינו אב המכים אחלה (שם). אחוריו טמאין. אף על פי שאין אדם וכלים מקבלין טומאה מן התורה אלא מאב הטומאה, גזרו חכמים שיהו משקין מטמאין כלים מפני שמליגו משקה שהוא אב הטומאה לטמא אדם וכלים מה"מ, כגון זוזו של זב ורוקו ומימי רגליו, גזרו על כל המשקין טמאין שיטמאו כלים (שם). תוכו אוגנו. דתייני בית קבול התחתון שיושב עליו, ל"ל אוגנו היינו שפתו (בכורות לח.) שפתו הכפולה לגד חוץ הרמוי לתשמיש (ברכות נב.). אזנו. הוא מה שעשין בחביות של חרס לבית אחיזה שקורין מנפייר (בכורות שם) כמו אוזן החבית שקורין מנפ"ה בלע"ז (ברכות שם). וידיו. כגון כלי חרס שעושין לו אזב לאחוריו לאחוז בו (בכורות שם) או: כלי שיש לו יד כגון מחבת (ברכות שם). טהורין. דכיון דטומאה זו דרבנן היא עבדו בה היכרא דלידתו דמדרבנן היא כי היכי דלא לשרוף עלה תרומה וקדשים והקילו בה, וכן מפורש בכבורות (ברכות שם).

רבינו חננאל (המשך)

ושביעי בפניני הקלת עליו בסופו כשיאמר שהרתי להיותו נאמן. ועלתה שמועה זו כרבא שאמר אין הטבילין כלי בתוך כלי לקדש מעלה היא לקדש גזירה משום כלי שאין בפיו כשפופרת הגוד. והן אחת עשרה מעלות: מעלה שניה אחורים ותוך (וביתם) הצביעה להתרומה אבל לא לקדש. פי' אם נפלו משקין טמאין באחורי הכלים או בבית הצביעה שלהן והוא מקום שתרוסס באצבעו תוכו של כלי טהור. ואם יש בתוכו תרומה לא נטמאת ואם יש בתוכו קדש נטמא וזהו שאמרו כלי שנטמאו אחוריו במשקין אחוריו טמאין. תוכו אוגנו אוגנו ידיו טהורין לתרומה אבל לא לקדש נטמא תוכו

(א) עי' בערוך ערך בית בבס.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com